

PAGBUTANG SA ABUNO

Butangan sa 10-20 tonilada nga organiko nga abuno matag ektarya o mga ugang hugaw sa hayop o kompos sa dili pa andamon ang luna nga katamnan, ayuda sa komersyal na abuno.

Butangan ang kilid sa plot ug urea nga 10 gramos o 1 ka kutsara matag puntod 3-4 ka semana gikan sa pagtanum. Balikon ang pagbutang sa abuno matag 2 ka semana ug sa 2-3 ka higayon. Tabunan ang abuno mga 6 cm sa yuta human sa pagbutang.

IRIGASYON O PATUBIG

Sa panahon nga magtubo na ang tanum, gikinahanglan nga naay kanal o drainage sa gitamnan tungod kay ang paliya dili makasugakod ug daghang tubig.

PAGPAMUL-ONG (PRUNING)

Pul-onjan ang mga bagon nga dili kinahanglanun sa tanum ug mga patayng dahon gikan sa ubos hantud 1 metros pa ibabaw para ang sustansya matingub sa mobungahay nga mga sanga.

Magbaton lang ug usa o duha ka mga bagon. Kini makauswag sa abilidad sa pagpamunga ug dako ug maayong kalidad nga mga bunga. Ang pinul-onjan nga mga dahon puede mabaligya sa merkado para sa dugang abot.

PAGTIKAD/PAGGUNA

Ipadaplin ang yuta gikan sa punuan sa tanum para matabunan ang mga sagbot sa kilid para dili makatubo sa 7-10 diyas gikan sa pagtanum.

Ibalik ang gipadaplin nga yuta sa punuan 15-20 diyas gikan sa pagpadaplin ug abunuhan kini sa kilid. Gunahan kanunay aron walay sagbot na muilog sa sustansya ug tubig.

PROTEKSYON SA TANUM

Ang pinakakuyaw nga peste sa oaliya mao ag "fruitfly" ug ang kasagarang sakit mao ang "bacterial wilt".

Magbansay ug maayong kultural nga pamaagi sa pagpananum ug sanitasyon aron malikayan ang mga dangan ug sakit sa tanum.

MGA LAKANG SA PAGKONTROL SA DANGAN UG SAKIT

- Puston ang bunga.
- Kuhaon ug ilubong ang nangatagak nga bunga para mamatay ang ulod.
- Gamitan ug pamaon (attractants) pinaagi sa paggamit ug insektisido sinagul ang "methyl eugenol ug zorgen".
- Magrotasyon sa italanum (crop rotation).
- Maayo nga sanitasyon ug kultural nga pag-atiman.
- Kung daghan ang peste, bisbisi kini sa girekomendar nga pestisido sa dili pa mamunga ang tanum.
- Likayan ang paggamit ug nagpundong tubig para patubig/ibubo sa tanum.
- Magtanum ug dili daling madaot nga klase sa binhi.

Printed and produced by:

AGRICULTURAL TRAINING INSTITUTE

Regional Training Center 7
Cabawan District, Tagbilaran City

Department of Agriculture

AGRICULTURAL TRAINING INSTITUTE

Regional Training Center 7
Cabawan District, Tagbilaran City

AMPALAYA

PRODUCTION GUIDE

KLIMA UG KLASE SA YUTA

Ang paliya mutubo sa bisan unsang klase sa yuta, apan mas maayo ang balason ug kulonon nga yuta (sandy and clay loam) diin maayo motuhop ug tubig, tambukon ug dunay 6-6.7 pH.

Tibuok tuig mahimong matanum ang paliya apan ang pinakamaayo nga bulan mao ang Oktubre hangtod Pebrero. Ang naasoy nga mga buwan bugnaw nga maoy gikinahanglan nga panahon sa paliya.

PAGPILI SA BARAYTI/MATANG SA PALIYA

Alang sa mas maayo nga abot ug ginansya, pilia ang matang nga mouyon sa lokal nga kondisyon, dili dali gugukon sa mga dangan ug sakit ug pinili sa mamalitay. Dunay duha ka klase ang paliya nga anaa sa merkado, kini ang Open Pollinated Variety (OPV) ug Hybrid.

PAG-ANDAM SA YUTA NGA KATAMNAN

Kinahanglan nga ang lugar patag diin dugmok ang yuta niini. Darohon ug kahigon kini kaduha sa usa ka semana nga lat-ang.

KATAYANAN (TRELLIS)

Ang katayanan sa tanum makahatag ug suporta ug maayo nga kalidad nga mga bunga.

Human sa ikaduha nga pagdaro sa yuta, maggama ug katayanan nga 2.5-3.0 metros ang gilapdon ug 1.5-2 metros nga kahabugon.

Pag-andam ug kawayan o kahoy nga poste sa matag 3 metros nga distansya. Hatagi ug lig.on nga atu sa pakatayan pinaagi sa paghigot ug tie wire o nylon nga pinakrus ug pinataas sa ibabaw sa katayanan. Magbutang ug hikot sa kilid sa katayanan tapad sa tanum para sa pag-ayuda sa pagkatkat sa iyang bagon. Maggamit usab ang mga daan nga fish nets o fish cage para katayanan sa bagon sa paliya.

PAG-ANDAM SA SIMILYA

Buakon ang talinis na parte sa liso gamit ang nail cutter ug ihulom kini sa limpyo nga tubig sulod sa 24 oras. Ipagisong ang liso ginamit ang basa nga noog. Poston kini sa basa nga noog ug ibutang sa bugnaw ug ngitngit nga lugar. Ihulom sulod sa 24-48 ka oras hantud mugawas ang iyang gamut.

Source:

A Guide to Lowland Vegetable Production
ATI Central Office, Diliman, Quezon City.

PAGTANUM

Diretso na Pagtanum (Direct Planting)

DPagtanut ug isa ka liso sa matag tudling sa gilay-on nga 30-50 cm. Pulihan ang mga patay ug nadaot nga mga liso 15 diyas gikan sa pagtanum.

Balhin-tanum (Transplanting)

- Gamit ug lukong (potlets) o seedling trays alang sa pagpatubo sa similya.
- Andamon ug sagolon pag-ayo ang yuta pinaagi sa timpla nga 1:1:1 nga yuta, carbonized rice hull ug kompos.
- Sudli ang lukong/tray sa sinagul nga yuta.
- Magtanum isa ka liso matag lukong or tray hole.
- Kung mutubo na ang binhi, bisbisan kini kanunay kung gikinahanglan.
- Kung ang binhi mitubo na, ikondisyon kini pinaagi sa paghinay-hinay sa pagbisbis niini ug painitan kini sa adlaw.
- Ibalhin ug tanum 15 ka adlaw gikan sa pagturok o kung mugawas na ang tinguod nga dahon. Dili dugayon ang pagbalhin-tanum tungod kay muresulta kini sa dili maayong tubo og pagkamatay sa mga binhi.
- Ang pagbalhin-tanum himoon sa hapon alang sa mas taas nga porsyento nga pagkabuhi.
- Butangan ug "starter solution" pinaagi sa pagsagul sa usa ka kutsara nga urea (46-0-0) sa 6 litros tunig aron nawnawan sa mga binhi inig balhin-tanum. Human ug nawnaw, bisbisan dayon ang mga similya ug limpyong tubig para malikayan ang pagkasunog nga epektu sa solution.